ורמינהי(א) [א]לוקחין מהן בהמה לקרבן ואין חוששין לא משום רובע ולא משום נרבע ולא משום מוקצה ולא משום נעבד בשלמא מוקצה ונעבד אם איתא דאקצייה ואם איתא דפלחיה לא הוה מזבין ליה אלא רובע ונרבע לחוש [ב]אמר רב תחליפא אמר רב שילא בר אבינא משמיה דרב עובד כוכבים חס על בהמתו שלא תעקר התינח נקבות זכרים מאי איכא למימר אמר רב כהנא הואיל ומכחישין בבשר אלא הא דתניא לוקחין בהמה מרועה שלהן ליחוש דלמא רבעה לה רועה שלהן מתיירא משום הפסד שכר אלא הא דתניא (ב)[ג]אין מוסרין בהמה לרועה שלהן לימא רועה שלהן מתיירא משום הפסד שכרו אינהו דידעי בהדדי מרתתי אנן דלא ידעינן בהו לא מרתתי אמר רבה היינו דאמרי אינשי מכתבא גללא בזע רגלא בחבריה ידע אי הכי זכרים מנקבות לא ניזבון דחיישינן דלמא מרבעא ליה עילוה כיון דמיגרי בה מרתתא אלא [ד]הא דתני רב יוסף [ה]ארמלתא לא תרבי כלבא [ו]ולא תשרי בר בי רב באושפיזא בשלמא בר בי רב צניע לה אלא כלבא כיון דמיגרה בה מרתתא כיון דכי שדיא ליה אומצא ומסריך אבתרה מימר אמרי אינשי האי דמסריך אבתרה משום אומצא דקא מסריך נקבות אצל נקבות מאי טעמא לא מייחדינן אמר מר עוקבא בר חמא מפני שהעובדי כוכבים מצויין אצל נשי חבריהן [ה]ופעמים שאינו מוצאה ומוצא את הבהמה ורובעה ואיבעית אימא [ו]אפילו מוצאה נמי רובעה [ה]דאמר מר חביבה עליהן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן [ו]דא"ר יוחנן בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא אי הכי ישראל נמי ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן איבעיא להו עופות מאי [ז]תא שמע דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי חנינא אני ראיתי עובד כוכבים שלקח אווז מן השוק רבעה חנקה צלאה ואכלה וא"ר ירמיה מדיפתי אני ראיתי ערבי אחד שלקח ירך מן השוק וחקק בה כדי רביעה רבעה צלאה ואכלה

רבינא

רובע ונרבע ומוקצה ונעבד פסול לקרבן דתניא בב"ק (דף מ:) מן הבהמה) ולא כל הבהמה להוציא את הרובע והנרבע מן הבקר) להוציא את הנעבד מן הצאן) להוציא את המוקצה: **מוקצה.** שהקצהו וימדהו לתקרובת עבודת כוכבים: **נעבד.** שעשאו עבודת כוכבים והשתחווה לו: **בשלמא מוקצה ונעבד.** אף ע"ג דודאי חשידי לא קשיא לן דאם איתא דפלחיה כו': **אלא רובע.** אי חשידי ליחוש: **שלא תיעקר.** נעשית עקרה הילכך לא רבע לה אבל אדידן לא חייש כשעומדת בפונדקי: **זכרים מאי איכא למימר.** ניחוש דלמא רבעה עובד כוכבים דהכא ליכא עיקור וזכר נמי מיפסיל בנרבע דהא קרא דנרבע דמן הבהמה בעולה כתיב ועולה זכר הוא וקאמר להוציא את הרובע ואת הנרבע: **וליחוש דלמא רבעה רועה.** דהא לאו דידיה היא ולא חס עליה: **אינהו ידעי בהדדי.** חד בחבריה דאורחיה למירבעה: **מירתת.** רועה מיניה דאי מיעקרא מרגיש עובד כוכבים וקא תבע ליה מיניה. א"נ כל שעתא אתי חזי לה: **מכתבא גללא בזע רגלא בחבריה ידע.** מכתב שקורין גרפי"א ושל ברזל הוא קורע ורושם את הגלל שיש כלומר השיש שהוא קשה ירא מן המכתב לפי שהוא מכיר בו וכן רכיל ובליעל מכיר בחבירו וירא מפניו. רגלא [ה][רכילא] כמו (תהלים טו) לא רגל על לשונו וכן וירגל בעבדך (שמואל ב יט): **זכרים מנקבות לא נזבון.** לקרבן הואיל וחשידי דלמא ארבעתיה עלה דליכא הכא עיקור ולא כחש בשר: **כיון דמיסריך.** זכר בתרה ורודפה כל שעה אם תיזקק לו מירתתא שיכירו בני אדם בדבר אבל בדידן אי מוקמינן לה גבה לא מירתתא דלפום שעתא הוא דקאי גבה: **לא תרבי כלבא.** שמא תתאוה ותרביענו עליה: **לא תשרי בר בי רב באושפיזא.** דאגב דצניע לא מירתתא שיוציא קול אם תבעל לו: **צניע לה.** ואיכא למיחש כדפרישית: **אלא כלבא.** הא אמרת כיון דמוגרי בה ורודפה מירתתא האשה: אמרי לא דמי כלבא לשאר בהמה: **דכיון דכי שדיא ליה אומצא מיסריך.** כל שעתא בתרה לא מירתתא דסברה אי מיסריך בתראי מימר אמרי אינשי אומצא הוא דשדיא ליה: **אומצא.** מעט בשר: **נקבות אצל נקבות מ"ט לא מייחדינן.** דקתני בברייתא בפ"ק (דף טו:) דאפילו נקבות אצל נקבות לא מייחדינן: **ישראל שעמדו על הר סיני.** ונתקנו מכל כלום כדכתיב (שיר ד) כולך יפה רעיתי ומום אין בך:

רבינא

ורמינהי לוקחים מהם בהמה לקרבן. תימה לדמותיב מברייתא אמתני' לירמי מתני' אהדדי אין מעמידין ורמינהי מקום שנהגו למכור מוכרין אלמא לא חיישינן לרביעה ולשני נמי כדמשני הכא ועוד קשה אמאי לא שני הכא שינויא קמא דרב דלעיל (דף יד:) מקום שהתירו למכור כו' וי"ל דהא רומיא דמתני' ככל מרמה לה בפ"ק (שם) ושניה שפיר ואע"ג דהכא נמי נחית לשנויי שנויא קמא דרב מקום שהתירו ליקח מהם להקריב דלא שני הכא דתידוק דהכא הא במקום שאסרו למכור אסור ליקח אלמא איכא דוכתא דחשידי ותקשי א"כ כל הנך קראי דמותבי מינייהו רבנן לר"א לקמן בשמעתין דמשמע בהו שמותר ליקח מן העובדי כוכבים בהמה לקרבן ונצטרך להעמידם במקום שנהגו למכור מפני שאינם חשודים על הרביעה ואין זה יכול להיות דהא מייתי קראי דמצרים וכנען ופלשתים דקי"ל שהן חשודים על הרביעה וגם כל צאן קדר שהם ערביים הם חשודים על הרביעה כדמשמע בסמוך ערבי אחד לקח ירך מן השוק כו' ועוד תקשי אטו ניקום ונימא להו לקראי (א) כי כתביהו במקום שנהגו למכור כתביהו ונראה דמהאי טעמא הדר ביה רב לעיל מהאי שנויא דמקום שנהגו למכור כו' לפי שלא היה יכול להעמידו כאן ועוי"ל דידע שפיר שינויא דעובד כוכבים חס על בהמתו ומ"מ פריך מהכא דלוקחין דס"ד דאיכא למיחש לרביעה כיון שבא למכרה ומשני דלעולם חייש שפעמים אינו יכול למכרה או נמלך וניחא נמי לרבינא ולרבי פדת דבסמוך וא"ת כיון דמוקמינן היתר קרבן בכל מקום אף במקום שנהגו שלא למכור תיקשי לן מכל מקום כיון דמה שאין אנו (ט)מעמידין משום חשש רביעה הוא בקרבן אין התירו וי"ל דמקום שנהגו שלא למכור מנהגא הוא דאיכא הא איסורא ליכא ולענין קרבן אפילו מנהגא ליכא שאם היו נוהגין לימנע מליקח מהם בהמה לקרבן אין לדבר סוף דא"א שלא יתערבו בהמות של מקום שנהגו שלא למכור עם בהמות שנהגו למכור ע"י משא ומתן וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ומבהמות הנולדים מביתו של ישראל אין די ליקח לקרבן משום דשכיחי מומי דפסלי אפי' בדוקין שבעין: **מוקצה.** פירוש שיחדו לתקרובת עבודת כוכבים ומסרו לכומרים והאכילוהו כרשיני עבודת כוכבים אבל יחוד גרידא אינו כלום דאין הקדש לעבודת כוכבים (לקמן מד:) כדמשמע (בפ"ב דתמורה) (צ"ל דתמורה בפ"ו (דף כט.)): **אי איתא דאקצייה לא** הוה מזבין ליה. לרווחא דמילתא נקטיה כלומר אפילו במקום דשכיחי דמקצו ופלחו אין לחוש מדמזבין ליה דבלאו האי טעמא בסתמא לא חיישינן לדלמא מקצו ופלחו אסרינן(י) למכור אלא משום חשש רביעה ולא משום חשש המוקצה ונעבד: **רגלא** בחבריה ידע. בקונטרס גרים רגלא ברי"ש לשון רגיל כמו לא רגל על לשונו (תהלים טו) ור"ת גרס כפירוש הערוך(כ) דגלא בדל"ת לשון שקרן שכן מתרגם (משלי טז) במשפט לא ימעל פיו לא ידגל פומיה וה"ק שקרן בחברו מכיר וכן ההוא דפ' במה אשה (שבת סג.) שני תלמידי חכמים המדגילין זה לזה בהלכה הקב"ה אוהבן שנאמר ודגלו עלי אהבה ומפר"ת המכחישין זה לזה ואינם עומדים על העיקר אפי' הכי הקב"ה אוהבן ולהכי קאמר והוא דידעי צורתא דשמעתא ולית להו רבה (ל) למגמר מנייהו ובמדרש נמי משמע ודגלו לשון מעילתו דקאמר מנין לקורא בתורה שקרא לאהבן הרן שיוצא פי' שאע"פ שלא יקרא האלף שנאמר ודגלו עלי אהבה אבל רש"י פירש מדגילין לשון דגל שמקהילים קהלות ברבים וקשיא דאם כן מה ראיה צריך פשיטא שנאהבים לפני המקום: **דאמר** מר חביבה עליהם בהמתם של ישראל. לא נודע לר"י מהיכן נפקא עיקר דבר זה: **עובדי** כוכבים שלא עמדו על הר סיני. ונראה (מ)דגרים נמי דפסקה זוהמתן היינו משום דאף על גב דאינהו לא הוו מזלייהו הוו:

רבינא

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ג מהלכות איסורי מזבח הל' טו:
ה ב מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ו סמג לאוין קלו טור אה"ע סי' כד:
ו ג מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע אה"ע סי' כב סעיף יח:
ז ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יח:
ח ה ו ז מיי' שם הל' ה ו סמג שם טור אה"ע סי' כד:

◆

רבינו חננאל

לוקחין מן העובדי כוכבים בהמה לקרבן ואין חוששין לא משום רובע ולא משום נרבע כו'. ופריק' משמיה דרב עובד כוכבים חס על בהמתו נקיבות שלא תיעקר זכרים שלא יוכחשו. ואם תאמר דדלמא רועה רבעם רועה נמי כיון דידעי חד לחבריה וכשרואין שהכחישה הבהמה מרגישין כי רבעה ומתיירא מפני הפסד שכרו ואינו רובעם. אמר רבה היינו דאמרי אינשי מכתבא גללא בזע. פי' א) מכתבא גלל בזע כלומר שעט ברזל היעודי נוקב ובוקע הצור שהוא אבן גלל. כך רגלא בחבריה ידע פי' רגלא אדם הממונה על המכס ומחזר על הנכנסין ויוצאין ומרגיש בגונבי המכס. כדגרסי' בפסחים ב) והוא דרגש בהו רגלא. ומקשי' אי הכי הא דתני רב יוסף ארמלתא לא תרבי כלבא ולא תישרי בר בי רב באושפיזא בשלמא בר בי רב צניע לה אלא כלבא נימא כיון דמגרי בה קמי אינשי מירתתא ולא מירבעא ליה. ופרקינן כיון דכל מה דהיא שדיא ליה אומצא מסריך בה. אמרה אמאי עבד הכי משום אומצא דשדינא ליה. ומפני מה אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים ולא זכרים אצל כו'. מפני שהעובדי כוכבים מצויין בזנות אצל נשי חבריהן פעמים שבא ואינו מוצאה ורובע הבהמה. איבעי תימא אפי' מוצאה בהמת ישראל חביבא ליה. דאמר (מר) [ר'] יוחנן כשבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא. ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן. עובדי כוכבים [שלא עמדו על הר סיני] לא פסקה זוהמתן. וכן עופות. דא"ר יוחנן ראיתי עובד כוכבים שלקח אווז מן השוק רבעה חנקה צלאה ואכלה. וערבי אחד קנה ירך מן השוק חקק בה כדי רביעה רבעה צלאה ואכלה.

א) וכן הוא בערוך ערך גלל ב' בשם רבינו.
ב) דף סו ע"ב ולפנינו שם הגי' דיילא אך רבינו נראה דגרים שם רגלא ואכן רבינו שם נראה דגרים כגי' דידן וכ"ה בערוך ערך דיל וצ"ע.

מסורת הש"ס

א) [תוספתא רפ"ג], ב) [לעיל טו.], ג) [לעיל טו:], ד) תוספתא רפ"ג, ה) ב"מ עא., ו) שבת קמו. יבמות קג:, ז) [ויקרא א], ח) כ"ה בדפוי', ט) מוכרין. מהר"ם, י) [בס"א: מדלא אסרינן], כ) [ערך רגל אמנם בערך גלל ב' גרים בשם רבינו חננאל ורגילא ברי"ש ועי"ע מה שפירש על זה], ל) דגרסי' נמי גריס כל"ל. מהרי"ם, מ) [כל זה הוא להדיא בשבת קמו. וא"כ מלת ונראה שכתבו תוספות צריכה פנים עיין בחדושי הלכות ומהרי"ם].

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ורמינהו וכו' כי כתבינהו במקום שנהגו למכור כתבינהו: (ב) ד"ה רגלא וכו' ולית להו רבה במתא למגמר מיניה ומגמרים:

◆

לעזי רש"י

גרפי"א. מכתב, חרט.

◆

מוסף רש"י

שלא תעקר. שנעשית עקורה ברביעה (לעיל טו.). **אין מוסרין בהמה כו'.** משום רביעה (לעיל טו.). **לא תרבי כלבא.** לא תגדל כלב שמא תקלקל עמו (ב"מ עא.). **צניע לה.** מוחזק לצנוע הוא בעיניה שאם יקלקלו יחד לא יתפאר לגלות הדבר (שם ע"ש). ובטוחה שלא יודע (שם). **מירתתא.** להיות נרבעת לו (שם). **בשעה שבא נחש על חוה.** כשנתן לה עצה לאכול מן העץ בא עליה דכתיב (בראשית ג) הנחש השיאני, לשון נשואין (שבת קמו.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones